

nie, czy zwrot ten skutkiem rzeczywistej zmiany przekonań, czy też tylko agitacyjnym manewrem — pytanie, na które trudno odpowiedzieć. Przechodząc dalej do Genewy. Tu Polacy daleko mniej licznie są reprezentowani, niż w Zurichu; liczba przytem Polaków w Genewie zmieniała się ciągle: był czas, że na uniwersytecie było zaledwie kilka osób polskiej narodowości. W obec tego założenie stowarzyszenia było rzeczą trudną i nastąpiło później, niż w Zurichu, mianowicie w roku 1884. Po roku towarzystwo, z powodu zbyt małej liczby członków, przestało istnieć, młodzież zaś należała do emigracyjnego towarzystwa. Wreszcie „Polonia“ została wznowiona w październiku 1887 r. i liczy obecnie 20 członków. W roku przeszłym wygłoszono 22 odczytów. Towarzystwo posiada bibliotekę, dotychczas nie bardzo bogatą, otrzymuje 25 czasopism; prócz tego przy towarzystwie założoną została kasa pożyczkowa. Połowę mniej więcej członków „Polonii“ stanowią kobiety. Fakt to bardzo dodatni i godzien zaznaczenia.

Stowarzyszenia młodzieży polskiej w Zurichu i Genewie nie utrzymywały między sobą żadnych stosunków do roku 1887. W tym czasie powzięto myśl zbliżenia się: w grudniu tegoż roku odbył się w Genewie zjazd obu towarzystw. Na zjeździe nastąpiło zjednoczenie towarzystw „Polonii“ w Genewie, oraz „Towarzystwa Mł. Pol.“ w Zurichu. Na pierwszym walnem zgromadzeniu obu zjednoczonych towarzystw uchwalono statut „Zjednoczenia“, który w streszczeniu przytaczam: „Zjednoczenie“ ma na celu wzmocnienie jedności w życiu młodzieży oraz ułatwienie towarzystwom poszczególnym ich zadań. W skład „Zjednoczenia“ wchodzi stowarzyszenia młodzieży polskiej, które solidaryzując się z jego celami oświadczają się z chęcią przystąpienia do niego i zostaną przyjęte przez wszystkie zjednoczone towarzystwa. Zjednoczenie osiąga zaznaczone wyżej cele przez: wzajemne udzielanie sobie odczytów; wzajemne zasilanie bibliotek; bezpłatne wypożyczanie wzajemne książek; doroczne zjazdy całych towarzystw lub przynajmniej ich przedstawicieli, mające na celu poznawanie wzajemne przekonań i przedsięwzięcie prac wspólnych. Prowadzenie spraw Zjednoczenia porucza się kolejno zarządom towarzystw na rok jeden. Dodać należy, że zjednoczone towarzystwa dążąc do zaznaczonego w statucie celu, wprowadzają w czyn wszystkie środki tamże podane. Tak, na jednym z następnych posiedzeń podczas tegoż zjazdu, zjednoczone towarzystwa postanowiły wydać wspólnymi siłami broszurę dla ludu pod tytułem: „Powstanie 1863 roku, jego stosunek do ludu, uwłaszczenie, oraz praktyczne wnioski.“ Na broszurę tę został ogłoszony konkurs. Dalej, bezpłatne wypożyczanie książek, udzielanie sobie wzajemne odczytów, wzajemne zasilanie bibliotek i tym podobne środki ściśle są wypełniane. Wreszcie zgodnie z ustawą odbył się w grudniu 1888 r. drugi z rzędu zjazd w Zurichu. Oprócz młodzieży polskiej z Genewy i Zurichu przybyli na zjazd studenci kilku wyższych zakładów naukowych w Niemczech; w ogóle obecnych na zjeździe było przeszło sto osób.

Na walnem zgromadzeniu zjednoczonych towarzystw zajęto się przedewszystkiem sprawą wydawnictwa broszury, o której wspomniałem. Ponieważ nie nadesłano żadnej pracy na konkurs, przeto postanowiono zamówić takową u kompetentnego autora. Postanowiono dalej wejść w stosunki ze stowarzyszeniami młodzieży polskiej, przebywającej poza granicami Szwajcaryi.***)

Postanowienie to, co do młodzieży polskiej w Paryżu, wprowadzone zostało już w czyn: istniejące tam

stowarzyszenie „Spójnia“, do którego należy przeważna część młodzieży polskiej w Paryżu, przystąpiło do Zjednoczenia. Liczy ono 30 członków; w tej liczbie znaczną część stanowią kobiety. Przystępując do Zjednoczenia, Towarzystwo przybrało zarazem odmienny charakter. Przedtem miało ono na celu jedynie pomoc wzajemną: odczytów nie było, towarzystwo nie posiadało ani biblioteki, ani czytelnicy; posiedzenia odbywały się raz na miesiąc. Obecnie postanowiono wprowadzić zwyczaj odczytów, założyć bibliotekę, której ofiarowane przez członków książki dały początek; założono czytelnię, która otrzymuje 13 czasopism. W Niemczech, jak wiadomo, nie wolno studentom Polakom tworzyć oficjalnych stowarzyszeń. Należenie zatem do „Zjednoczenia“ jest tam niemożliwe; nie wyklucza to jednak stosunków. Rozpoczęte w tym kierunku zabiegi zapowiadają się pomyślnie. Wspominać tu o tem nie można ze względu na warunki, w jakich się znajdują studenci Polacy w Niemczech.

Obecnie zatem w skład „Zjednoczenia“ wchodzi trzy towarzystwa z Genewy, Zurichu i Paryża.

Zakończę sprawozdanie wyrażeniem wspólnego wszystkim zjednoczonym pragnienia, aby myśl opartego na silnej organizacji skupienia wszystkich sił naszych, myśl, do urzeczywistnienia której dąży „Zjednoczenie“, znalazła żywy odgłos i poparcie wśród całej młodzieży polskiej. Początek dany!

U. H. T.

Berlin. Marzec 1889.

I.

Zjawienie się „Ogniska“ wywoła, spodziewam się, między kształtującą się młodzieżą znaczne ożywienie, jako rezultat przeświadczenia, że w procesie budzenia się z ćwierćwiekowego uspienia i przygnębienia moralnego, oraz wzmagać się tętna życiowego narodu, młodzież rolę swoją należycie pojmując. Bardzo pocieszającym objawem jest ta wiara we własne siły, pobudzająca do poważnej pracy nad maruderami ze swego obozu, nawołująca wreszcie do zawiązania stosunków w celu uświadamiania sobie programu działalności.

Wobec inicjatorów zadania, objętego programem pisma Waszego, a mającego na celu dążenie do wzajemnego zbliżania się na wspólnym gruncie pracy narodowej, do szczerzego uznania poczuwać się winna głównie ta część akademickiej młodzieży polskiej, która poza obrębem swego kraju i społeczeństwa uczyć się musi.

Wśród obcego, nieprzychylnego jej otoczenia i rozmaitych nieprzyjaznych okoliczności, podwójnie odczuwa ona brak łącznika pomiędzy sobą a potrzebami własnego społeczeństwa i całej masy swych kolegów w kraju. Dla niej egzystencya organu, tej potrzeby zaradzić mającego, jest faktem pierwszorzędnej wagi.

Wiadomo Wam, w jak smutnem położeniu znajdują się akademicy Polacy w Niemczech, a specyalnie

***) Na pierwszym zjeździe z 1887 r. zostały wygłoszone następujące odczyty: Obyw. Z. Miłkowski: „Zachowanie się Polaków w spodziewanej wojnie między Austryą i Rosyą“. Kol. L. K.: „Stosunek istniejących lub mogących się wytworzyć partij rewolucyjnych polskich do takichże partij rosyjskich.“ Kol. D.: „Sposoby obudzenia w ludzie ruchu polityczno-społecznego.“

Obszerne sprawozdanie ze zjazdu znajduje się w 9 nrze. „Wolnego Polskiego Słowa“ z roku 1888 r. Sprawozdanie z drugiego zjazdu tamże w numerze styczniowym 1889 roku.